

Asia: VN/19529/2022

Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi valtion taloudellisesta tutkimuskeskuksesta annetun muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Digi- ja väestötietovirasto kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa.

Digi- ja väestötietovirasto (DVV) ylläpitää Suomen eniten käytettyä perusrekisteriä, väestötietojärjestelmää. Väestötietojärjestelmä sisältää ajantasaiset tiedot Suomen kansalaisista ja Suomessa vakinaisesti asuvista ulkomaalaisista henkilöistä. Lisäksi järjestelmässä on tietoja rakennuksista, huoneistoista ja kiinteistöistä. Väestötietojärjestelmää ylläpidetään yhteiskunnan toimintojen ja tietohuollon sekä sen jäsenille kuuluvien oikeuksien ja velvollisuuksien mahdollistamiseksi, toteuttamiseksi ja turvaamiseksi. Väestötietojärjestelmän tietoja käsiteltäessä on noudatettava yksityiselämän suojan, henkilötietojen suojan ja tietoturvallisuuden vaatimuksia sekä hyvää tietojenkäsittely- ja tiedonhallintatapaa.

Hallituksen esityksessä esitetään tavoitetta, jossa erityislainsäädännön perusteella mahdollistettaisiin VATT:lle nykyistä laajempaa rekisteriaineistojen hyödyntämistä tutkimuskäytössä ja data-analyysiin perustuvaa päätöksentekoa tilannehuone -tyyppisessä toiminnassa.

DVV:n osalta on esitetty säännöskohtaisissa perusteluissa, että Pykälän 1 momentin 6 kohdassa säädettäisiin VATT:n oikeudesta saada tietoja Digi- ja väestötietoviraston väestötietojärjestelmästä poimintoina, jotka koskisivat koko väestöä sekä väestötietojärjestelmään kuuluvia rakennus- ja koordinaattitietoja. Poiminnat toimitettaisiin esitetyn mukaisesti lakisääteisiä tehtäviä varten, jotka tulisi hoitaa ilman erillisiä tietopyyntöjä, käyttölupia ja kalliita toimituksia.

DVV:n tietolupamenettelyn tarkoituksena on mahdollistaa väestötietojärjestelmän tietojenluovutuksessa organisaatioille rekisteritietojen tietoturallinen ja tietosuojan huomioiva käsittely, jossa tietojen luovutus perustuu hyväksyttyyn käyttötarkoitukseen ja luovutettavien tietojen tarpeellisuuteen. Tietolupamenettely mahdollistaa, että rekisterinpitäjä voi arvioida ja selvittää tietojen käyttöön ja suojaukseen sekä tietoturvaan liittyvät seikat ja näin ollen myös turvata rekisteröidyn yksityiselämän suojan ja henkilötietojen suojan sekä tietoturvallisuuden vaatimuksia. Tietolupamenettelyssä myös väestötietojen tietojenluovutuksen dokumentointi ja seuranta toteutuu tiedonhallinnan hyvien käytänteiden mukaisella tavalla.

Lakiehdotuksen perusteluissa on todettu, että tietojensaantioikeutta koskeva säännös on ”tarkoitettu edistämään tietojen tietoturvallista ja hallinnollisesti tarkoituksenmukaista käsittelyä siten, ettei lakisääteisiä tehtäviä varten tehtäviä tietopyyntöjä tarvitse hoitaa erillisillä tietopyynnöillä, käyttöluvilla ja kalliilla toimituksilla”. Tietosuoja-asetus asettaa DVV:lle rekisterinpitäjänä velvollisuuden dokumentoida luovutukset ja kontrolloida sitä, että vastaanottaja vastaavasti noudattaa mm tietosuoja-asetuksen säännöksiä. Lain kirjaus tietojensaantioikeudesta ei yksinään käytännössä riitä täyttämään osoitusvelvollisuutta tältä osin eikä tätä velvollisuutta voida kansallisella lailla ohittaa, tietolupakäytäntö toteuttaa tämän velvollisuuden tarkoitusta.

Esityksessä on otettu kantaa myös taloudellisiin vaikutuksiin ja viranomaiskohtaisten kustannusten arvioidaan jäävän vähäisiksi. DVV haluaa tuoda esiin, että tutkimus- ja analyysikäytön tietojenluovutuksiin liittyy yksilöityä aineistojen poimintaan liittyvää työtä, joka vaatii henkilö- ja osittain myös järjestelmäresursseja, joista aiheutuu kustannuksia rekisterinpitäjälle, esimerkiksi ostamalla tarvittavaa poimintaosaamista järjestelmätoimittajilta. Esityksessä ei oteta kantaa siihen, kuinka paljon mahdollinen maksuttomuus lisäisi rekisterinpitäjille osoitettuja tietopyyntöjä ja näin toteutuessaan kasvattaisi tietojen poimintaan liittyviä kustannuksia.

Esityksessä on arvioitu myös toisilain mukainen lupaprosessi ja sen ilmenneet haasteet. Tiedonsaannin tehostamiseksi, tietosuojan turvaamiseksi ja myös muiden tutkimustoimijoiden yhdenmukaisen kohtelun turvaamiseksi, kannatettavaa olisi, että arvioitaisiin mahdollisuuksia tehostaa tietolupaprosesseja kokonaisuutena, sen sijaan että erityislainsäädännöllä säädettäisiin yhden toimijan tiedonsaantioikeuksista ilman tietolupamenettelyä ja maksua.

DVV:lla on käytössä myös toistaiseksi voimassa olevia jatkuvia tietolupia suoraan virastosta tarjottavaan tietopalveluun, joita vasten poimintoja voi tilata tilausmenettelyllä. Tilausmenettely mahdollistaa nopeamman käsittelyn tietojenluovutuksessa, joka sopisi mallina myös VATT:n tarpeisiin.

Tietojen säilytysaika koskevaan esitykseen, jossa säädettäisiin siitä, että VATT voisi säilyttää 1 §:n tehtäviensä hoitamiseksi saamansa tiedot ainoastaan niin kauan kuin se on välttämätöntä, ei ole kommentoitavaa. Voidaan kuitenkin esittää kysymys, miten välttämättömyys tiedon säilyttämiseksi

toteutuu jos tietojenluovutus ei perustu käyttötarkoituksen perusteella myönnettyyn tietojenluovutukseen tietolupamenettelyssä.

Yhteenvetona DVV puoltaa ajantasaisen tiedon ja data-analytiikan hyödyntämistä päätöksenteossa ja valtakunnallisten rekisterien kuten väestötietojärjestelmän tietojen hyödyntämistä esityksessä kuvatussa datahuone-pilotissa, jossa tietolupatoimenpidettä ei kuitenkaan nähtäisi vain hallintoteknisenä toimintaa hankaloittavana toimenpiteenä. DVV:n kannattaa enemmän tietojenluovutusprosessien yleistä sujuvoittamista kokonaisuutena jotta erityislainsäädäntöä ei tarvitsisi säätää havaittujen ongelmallisten käytänteiden korjaamiseen.

Kankaanrinne Joonas
Digi- ja väestötietovirasto

Tenhunen Petri
Digi- ja väestötietovirasto - Joonas Kankaanrinne, Johtaja
Organisaatioasiakkaat -yksikkö